

УДК 351.853.001.11

ДО ІСТОРІЇ РОЗРОБКИ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ В ПАМ'ЯТКООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Салата С.А.

(Центр пам'ятокознавства НАНУ і УТОПІК)

В даній статті зроблено стислий аналіз визначення термінів «пам'ятка», «пам'ятка науки і техніки» (з їх класифікацією), «культурні цінності», «культурна спадщина», які подаються в роботах вітчизняних та закордонних дослідників в царині пам'яток охоронної діяльності.

Ключові слова: пам'ятка, пам'ятник, пам'ятка науки і техніки, культурні цінності, культурна спадщина, пам'яток охоронна діяльність.

Культурну спадщину України по праву можна віднести до однієї із найбагатших серед країн світу. Адже 130 тис. пам'яток історії, архітектури, археології і монументального мистецтва свідчать про велике історичне минуле України і про її неоціненний вклад в розвиток всесвітньої культури. На даному етапі розвитку інформаційних технологій актуальним постає питання створення електронного обліку тих чи інших пам'яток сучасними комп'ютерними методами, що збільшить ефективність отримання інформації про зацікавлений об'єкт в кілька разів і зекономить час на її пошук [1].

Системні дослідження пам'яток історії та культури на території України були розпочаті у XVIII столітті, але сам термін «пам'ятокознавство» був введений в широке застосування лише в середині 80-х років XX століття. З того часу відбувається постійний процес його теоретичної розробки зі збагаченням внутрішнього змісту [2, С. 7].

Термін «пам'ятокознавство» вперше з'явився в часопису «Пам'ятки України» в 1985 році як розділ, присвячений історії охорони пам'яток в Україні [3]. В наступному році був надрукований спеціальний збірник наукових праць Науково-досвідного інституту культури Російської Федерації «Пам'ятки: теорія, методологія, практика», в якому П.В. Боярський не

лише запропонував ввести до наукової термінології, власне, сам термін, а й зробив спробу розглянути теоретичні засади цієї наукової дисципліни. П.В. Боярський подає пам'ятокознавство як специфічну наукову дисципліну, особливий механізм освоєння історико-культурної спадщини. Автор також вважає, що цей напрямок має створити власні специфічні засоби введення пам'яток в сучасну культуру [2, С. 8].

23 травня 1991 року спільною постановою Президії Академії наук УРСР і Головної ради Українського товариства охорони історії

та культури (далі УТОПІК) №151 був створений Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК (ЦП НАНУ). Це стало фактичним визнанням терміну «пам'ятокознавство» на практичному рівні організації досліджень в Україні в цій галузі [4]. У першому випуску праць ЦП НАНУ, що вийшов з друку у 1992 році, була опублікована стаття С.З. Заремби, в якій автор робить спробу дати визначення терміну та сформулювати його зміст [5, С. 18-19, 24]. Достатньо широко проблеми напрямку були розглянуті в монографічному дослідженні С.З. Заремби [6].

С.З. Заремба вважає пам'ятокознавство науковою галуззю, що займається вивченням пам'яток історії та культури, принципів їх консервації, реставрації, зберігання як в природ-

ному середовищі, так і в окремих сховищах (музеях, архівах, бібліотеках). Також, на думку автора, завдання даної наукової дисципліни тісно переплітається з джерелознавством, археологією, геральдиком, історією архітектури і т. ін. С.З. Заремба розкриває дану дисципліну як науку, що за типологією належить до комплексних наук, тобто поєднує в собі історію, архітектуру, археологічні дослідження тощо [6, С. 5, 14].

Дослідженням теоретичних аспектів пам'яткознавства займалися такі дослідники як О. Дулов та О. Шуба, їх публікації вийшли в друк протягом 90-х років ХХ століття [7, 8]. Відмінність вказаних публікацій полягає в різному підході до пояснення поняття та тлумачення його змісту.

На думку О. Дулова, на відміну від таких фундаментальних наук, як історія, археологія і мистецтвознавство, пам'яткознавство є прикладною наукою, завданням якої є збереження нерухомих пам'яток історії та культури. До речі, розглядаючи дану наукову дисципліну як окрему прикладну науку, автор обмежує її предмет лише нерухомими пам'ятками, що визначаються особливістю їх матеріального існування та значенням для суспільства. О. Дулов пояснює цей напрямок як теоретичну основу діяльності пам'яткоохоронної справи і вважає його основним завданням нагромадження, аналізу та узагальнення знань про пам'ятки і роботу з ними. Також автор поділяє наукову дисципліну на п'ять основних напрямів: вивчення пам'яток історії, археології, містобудування та архітектури, монументального мистецтва та реставраційну справу [8].

О. Шуба визначає даний термін як галузь вітчизняної історії та національної культури, без розробки теоретичних та методологічних принципів якої буде малопродуктивною практична пам'яткоохоронна робота. Особливу увагу автор звертає на «церковне пам'яткознавство» виділяючи його в самостійну галузь, предметом вивчення якої є роль і місце культових пам'яток в українській і світовій культурі,

співвідношення секулярного і сакрального в духовній спадщині, національні особливості архітектури, іконографії, музики. Автор вважає, що ця галузь знаходиться на стику історії, культурології та релігієзнавства, тобто є «складною і багатогранною гуманітарною дисципліною» [9, С. 96, 98].

Формування пам'яткознавства як науки відповідає повною мірою загальним закономірностям розвитку наукових знань. Воно може розглядатися як:

а) особлива наукова дисципліна, що існує поряд з іншими спеціальними науками;

б) як стійкий комплекс наукових дисциплін, об'єднаних особливим класом проблем, що вирішуються на міждисциплінарному рівні гуманітарних та природничих наук [2, С. 11].

Процес розвитку пам'яткознавства як науки сформував об'єкт і предмет її вивчення. Об'єктом вивчення даної наукової дисципліни є пам'ятки історії та культури, що успадковані людством від попередніх поколінь – автентичні об'єкти історико-культурної спадщини, які є носіями широкого спектру суспільно-значимих цінностей, незалежно від стану їх збереження.

Всебічне дослідження, охорона, збереження і популяризація пам'яток історії та культури як складової частини національної та всесвітньої культурної спадщини є предметом пам'яткознавства. У тому числі до предмету вивчення даної наукової дисципліни можна віднести теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з виявленням, вивченням, науковою класифікацією, оптимізацією обліку об'єктів історико-культурної спадщини; розробка методологічних і організаційно-правових засад охорони пам'яток і т. ін. [2, С. 13].

Слід також звернути увагу на те, що у пам'яткознавстві різні види пам'яток історії та культури взаємодоповнюють, взаємозбагачують та взаємозумовлюють аспекти історичного процесу. Для прикладу: найповнішим джерелом соціального життя Київської Русі є літописи. Їх інформативність доповнюється і уточнюється важливими та інколи навіть уні-

кальними відомостями, які отримуються шляхом дослідження археологічних розкопок, для датування виникнення багатьох населених пунктів та простеження їх розвитку. Такий комплексний підхід до вивчення різних видів пам'яток наближає цей науковий напрямок до спеціальних історичних дисциплін, що займаються виявленням і дослідженням історичних джерел, розробкою методів їх вивчення та використання [9].

Пам'яткознавство як певна система знань відповідає всім необхідним критеріям визначення його як наукової дисципліни. Воно має власний об'єкт дослідження – історико-культурна спадщина, як цілісна система в усій її внутрішній взаємозв'язках. Воно виробило власні методи наукового дослідження об'єктів історико-культурної спадщини, основою яких є комплексний аналіз і міждисциплінарні дослідження цих об'єктів задля отримання певних даних, необхідних для встановлення їх наукового, історичного, культурного, виховного та іншого значення [2, С. 18, 19].

Розвиток пам'яткознавства тісно пов'язаний із загальним розвитком суспільства. Даний розвиток перебуває в постійному поступальному русі, що акумулює досягнення в пізнанні історико-культурної спадщини. Окрім постійного виявлення нових об'єктів, дана наукова дисципліна на різних етапах свого розвитку збагачується відкриттями в розумінні вже відомих пам'яток, розкриває їх у новому «світлі», або ж надає їм нової змістовності [2, С. 20].

Термінологічною основою пам'яткознавства є такі слова як «пам'ятка» і «пам'ятник». В ході історичного процесу дані поняття неодноразово змінювали своє значення як на тлумачення, схожі між собою, так і на діаметрально протилежні, відповідно до того хто, в який час і під яким впливом надавав визначення даним термінам. Тривалий час не було точного визначення цим двом поняттям. Навіть на рівні фундаментальних енциклопедичних видань існують розбіжності їх тлумачення [2, С. 22]. Так, у виданні Української Радянської Енци-

клопедії 1962 року термін «пам'ятка» розглядається в значенні предмета матеріальної або духовної культури минулого; термін «пам'ятник» – пов'язаний із скульптурним або архітектурним витвором, який возвеличує певні події або певних осіб, художніми творами, які мають певний мистецький інтерес. Порівнюючи ці два визначення термінів, можна прослідкувати їхню подібність, частково вони дублюють один одного [10]. В Радянській Енциклопедії історії України надано визначення лише терміну «пам'ятка» [11]. Багатотомний словник української мови, що вийшов з друку 1975 року, ототожнює обидва терміни [12]. Нове видання Української Радянської Енциклопедії 1982 року подає лише термін «пам'ятник», не беручи до уваги «пам'ятку» [13]. 1988 році виходить російсько-український словник у якому проводиться чітке розмежування цих двох термінів [14].

Ряд публікацій, присвячених дослідженню питання термінології, було написано на початку 70-х років ХХ століття такими дослідниками як В. Акуленко, В. Антоненко-Давидович, А. Бурячко. В них обґрунтовується доцільність використання терміну «пам'ятка історії та культури» в науковій термінології [15].

Визначення етимології слів «пам'ятник» і «пам'ятка» займався С.І. Кот. В своїй публікації «Теоретичні проблеми пам'яткознавства» він показує, що корені даних слів сягають старослов'янського та давньоруського слова «памят» («память») – відображення у мові здатності людини до відтворення та зберігання певної інформації, тобто пам'яті про людину, подію, вчинок і т. ін. [2, С. 25]. В давніх літописах відбивався певний контекст оцінки, наприклад, «память чтити» (прославляти ім'я) [16]. Схожі значення прослідковуються практично у всіх сучасних слов'янських мовах – українській (пам'ять), російській (память), білоруській мові (памень), болгарській (память) і т. ін., що засвідчує древність коренів цих слів.

У джерелах XII століття І.І. Срезневським та С.Г. Преображенським було зафіксовано давньоруське слово «памятникъ», що тотожне слово «пам'ят» [17]. У значенні пам'ятного запису слово «памятникъ» зустрічається у поодиноких документах XIII-XVI століття Московського князівства [18]. Що стосується ближчих років, а саме, часу «українського відродження», 20-х років XX століття, в УРСР перевага надавалася терміну «пам'ятка», що зафіксовано в «Кодексі законів про народну освіту», затвердженому 1922 році [19]. Але 1926 році спільною постановою РНК УРСР та ЦК КП(б)У було затверджено «Положення про пам'ятники культури й природи». Цей документ став основним правовим актом, що регулював пам'яткоохорону діяльність в Україні [20]. В ньому надавалася перевага використання терміну «пам'ятник», що мало свої наслідки, пов'язані з практично повною зміною термінологічної бази в сфері культурного життя.

В результаті наукових дискусій на сучасний момент остаточно визначилась змістовність термінів «пам'ятка» і «пам'ятник». С.І. Кот формулює це так: пам'ятники – скульптурні та архітектурні споруди, встановлені з метою прославлення певної історичної події, в честь історичної особи, а також надгробки. Пам'ятка, як термін, має значно ширше значення, і вживається як узагальнюючий для визначення предметів матеріальної та духовної культури, які мають наукове, художнє або історичне значення [2, С. 34]. Також в Законі України «Про охорону культурної спадщини» дається визначення, згідно з яким «пам'ятка – об'єкт культурної спадщини національного або місцевого значення, який занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» [21].

Останнім часом серед пам'яток історії та культури важливе місце займають пам'ятки науки і техніки. Згідно статті 2 Закону України «Про охорону культурної спадщини» – «об'єкти науки і техніки – унікальні промислові, виробничі, науково виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні

об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей» [22].

Згідно досліджень членів комісії пам'яток науки і техніки при Київській міській організації УТОПШ В.О. Константинова та О.М. Корнієнка пам'ятки науки і техніки це – рухомі та нерухомі матеріальні об'єкти, які характеризують етапи розвитку виробничих сил, життя та діяльність винахідників і учених, в тому числі документи, зразки техніки та інші предмети науково-технічної діяльності [23, С. 3].

П.В. Боярський вважає, що «к памятникам науки и техники относятся материальные объекты, которые благодаря особому объединению познавательных, эстетических, и идеологических функций и причастности существенной научно-технической идее или контексту ее возникновения, деятельности творческой личности или коллектива, являются уникальными и необходимыми для воспроизведения непрерывности научно-технического и культурного развития» [24, С. 7].

Порівнюючи дані визначення можна зробити висновок, що пам'ятки науки і техніки несуть в собі закладовану інформацію про об'єкт, що досліджується.

Вирішення багатьох практичних і теоретичних питань при роботі над кількома напрямками дослідження пам'яток науки і техніки, а саме, дослідження рухомих і нерухомих пам'яток, створення різного роду музеїв по історії науки і техніки, популяризація пам'яток, розробка наукових проблем, пов'язаних з охороною пам'яток науки і техніки, багато в чому залежить від ступеня розробки класифікації і систематизації пам'яток науки і техніки [25, С. 5-6]. Найбільш повну класифікацію пам'яток науки і техніки зробив дослідник в цій галузі П.В. Боярський [25].

Міцним термінологічним фундаментом, що дає точність і доступність, стислість і зрозумілість визначених термінів для громадян, є мова законодавства. Адже зрозумілість мовного

стилю законів має ключове значення для їх тлумачення та для застосування їх у правозахисній практиці. Питаннями термінологічного поняття «пам'ятка» та «пам'ятки історії та культури» в країнах СНД та в інших країнах світу займався український дослідник В.І. Акуленко [26].

На відміну від існуючої пам'яткоохоронної законотворчості в країнах СНД, в Україні, в парламенті досить часто беруть гору політичні амбіції, що негативно впливає на сучасні нормотворчі процеси. Так, російський правознавець Ю.О. Тихомиров відзначив, що ми легко підпорядковуємося міжнародному праву, при цьому не завжди цінуємо своє. Закордоном діють по іншому – зберігають століттями свої національні правові системи. Співвідношення національного і міжнародного права для зарубіжних країн – не просто порівняння, а певний процес. Взаємний вплив національного і міжнародного права – це розумне підлаштування одного до іншого, яке дуже помітне упродовж історії. Беручи і виконуючи міжнародні зобов'язання слід при цьому обов'язково зважувати всі аспекти [26]. Якщо в міжнародно-правових актах існують термінологічно-понятійні колізії в пам'яткоохоронній галузі, дане загальне методологічне положення набуває особливої актуальності.

В останні роки у світі і в Україні все більшого набуває поширення тенденція переходу від схоронності окремих об'єктів до збереження архітектурних комплексів, історичного середовища, певних археологічних територій. Це зумовлює потребу введення нових термінів та інших культурологічних понять, а саме, «культурні цінності» і «культурна спадщина». У міжнародно-правовій сфері чіткого розмежування між поняттями «культурні цінності» і «культурна спадщина», які застосовуються до рухомих і нерухомих об'єктів, немає. Їх понятійний зміст постійно змінюється в залежності від означеного предмета регулювання в Рекомендаціях і Конвенціях ЮНЕСКО, Ради Європи тощо [С. 8-9].

Як вважає В.І. Акуленко, культурні цінності – загальне поняття, що використовується у міжнародних актах для позначення різноманітних предметів історичного, наукового та іншого культурного значення. Дане поняття широке і багатогранне. При цьому універсальний визначення культурних цінностей немає, вживаються лише кілька їх визначень відповідно до конкретних міжнародно-правових документів [29, С. 9].

В Рекомендаціях ЮНЕСКО про охорону на національному рівні культурної та природної спадщини від 16 листопада 1972 р. і у Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини від 16 листопада 1972 р. подається визначення поняття культурної спадщини. Дане поняття у цих двох міжнародно-правових документах майже ідентичні: пам'ятки – твори архітектури, монументальної скульптури й живопису, а також елементи, що становлять особливу цінність під кутом зору археології, історії, науки чи мистецтва; ансамблі – групи ізольованих чи поєднаних будівель, що завдяки їхній архітектурі, поєднанню з пейзажем становлять особливу цінність під кутом зору історії, науки чи мистецтва; визначні місця – твори людини або спільні творіння людини і природи, а також археологічні зони, що становлять універсальну цінність під кутом зору історії, естетики чи антропології [28].

На відмінність понять та термінів у міжнародних актах пам'яткоохоронної діяльності ще в 70-ті роки ХХ ст. звернув увагу відомий болгарський правознавець Еміл Александров, який вказував, що міжнародний захист культурних цінностей в першу чергу залежить від правильного визначення змісту поняття. Описові визначення, що не розкривають в повній мірі об'єкт, його неточні і неповні загальні визначення також звужують сферу захисту культурних цінностей [29]. Міжнародно-правова регламентація є неточною в цьому відношенні. В.І. Акуленко вважає, що відтоді істотних змін у розробці цієї міжнародно-

правової проблеми не відбулося. Більш точно змістовне наповнення термінів потребує подальших напрацювань філологів, законотворців і культурологів [29, С. 13].

Розробкою питань термінологічних визначень в галузі охорони об'єктів культурної спадщини займалися у своїх працях чимало науковців різних країн, зокрема, Є.В. Михайловський, С.С. Под'япольський, Ю.В. Ранинський, О.І. Пруцин, Б. Римащевський, В. Борусевич, Й.Й. Глемжа, П'єро Гаццола, П'єро Санпаолезі та ін. В Україні значний доробок у пам'яткоохоронній термінології належить І.О. Ігнаткіну, В.І. Тимофієнку, В.В. Вечерському, С.Б. Руденку, Л.О. Гріфену, О.М. Титовій, Л.В. Прибесі.

В своїй статті «До питання термінологічних визначень у пам'яткоохоронній методичці» Л.В. Прибега подає визначення: культурна спадщина, історичний ареал, автентичність, історичне середовище, пам'ятка, пам'ятка архітектури, зміцнення, розкриття, заміна, відтворення, реконструкція, фрагментарна реставрація, реабілітація, зона охорони пам'яток, зона регулювання забудови, зона ландшафту, що охороняється, ревалоризація та регенерація. Л.В. Прибега вважає, що

наявність розмаїття об'єктів культурної спадщини та широкий спектр пам'яткоохоронних заходів і, відповідно, їх термінологічні визначення є дуже широкою проблемою, яка потребує подальшого вивчення [30, С. 19].

Аналізуючи кількість і різноманітність досліджень, які проводились в галузі пам'яткознавства стосовно термінології та класифікації, можна сказати, що питання це неоднозначне і потребує більш детального вивчення, узгодження та однозначного трактування, особливо стосовно пам'яток науки і техніки. Потрібно виробити однотипний механізм та прийоми досліджень, охопити всі різносторонні аспекти і особливості цього типу пам'яток. Більш детально проаналізувати дослідження закордонних спеціалістів в області дослідження пам'яток науки і техніки та порівняти їх із розробками цих же питань, що проводились на Україні. Це дозволить розширити і значно збільшити інформативність про дослідження їх у світі у порівнянні, врахувати способи класифікації пам'яток (зокрема, науки і техніки) інших спеціалістів за кордоном та походження термінології пам'яткознавства в інших країнах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пам'яткознавчі студії в Україні: теорія і практика. – К., 2007. – С. 6.
2. *Кот С.* Теоретичні проблеми пам'яткознавства. // Пам'яткознавчі студії в Україні: теорія і практика. – К., 2007. – С. 7-64.
3. Пам'ятки України. – 1985. – №1. – С.1.
4. Центр пам'яткознавства (1991-2010): Бібліогр. покаж. / гол. ред. О.М. Титова, упор.: Титова О.М., Колосок Б.В., Бичковська Г.М.; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. – Ніжин: вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2011. – С. 7.
5. *Заремба С.З.* Пам'яткознавство України: історія і сучасність // Праці Центру пам'яткознавства. – Вип. 1. – К., 1992. – С. 5-24.
6. *Заремба С.З.* Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність. – К., 1995. – 420 с.
7. *Дулов О.* Пам'яткознавство як наука // Пам'ятки України. – 1993. №1-6. – С. 139, 203-204.
8. *Шуба О.В.* Церковне пам'яткознавство у національному відродженні України // Археометрія. – 1998. – №2. – С. 96-105.
9. Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Наука, 1990. – С. 3-4.
10. Українська Радянська Енциклопедія. – Т. 10. – К., 1962. – С. 488.
11. Радянська Енциклопедія історії України. – Т. 3. – К., 1971. – С. 315.
12. Словник української мови. – Т. 6. – К., 1975. – С. 37-39.
13. Українська Радянська Енциклопедія. – Т. 8. – К., 1982. – С. 148.
14. Русско-украинский словарь. – Т. 2. – К., 1988. – С. 148.
15. Пам'ятки України. – 1986. – №4. – С. 29-30.

16. *Срезневский И.И.* Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам. – Спб., 1902. – Т. 2. – С. 871.

17. *Преображенский А.Г.* Этимологический словарь русского языка. – М., 1959. – Т. 2. – С. 11.

18. Словарь русского языка XI-XVII вв. – М., 1988. – Вып. 14. – С. 138.

19. Культурне будівництво в Українській РСР. Важливіші рішення Комуністичної партії і Радянського уряду (1917-1959): Зб. док. – Т. 1. – К., 1959. – С. 155, 176.

20. Законодавство про пам'ятники історії та культури: Зб. нормат. актів. – К., 1970. – С. 27-28.

21. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Пам'ятки України. – 2000. – №1. – С. 42.

22. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини – 2011 // Закон України «Про охорону культурної спадщини» – С. 146.

23. *Корнієнко О.М.* Пам'ятки науково-технічного прогресу в Українській РСР / О.М. Корнієнко, В.О. Константинов – К.: Тов-во «Знання» УРСР, 1986. – 16 с.

24. *Боярский П.В.* Методические рекомендации по теоретическим основам выявления, изучения и использования памятников науки и техники. – М., 1981. – 46 с.

25. *Боярский П.В.* Классификация памятников науки и техники / П.В.Боярский // Памятники науки и техники. 1981. – М.: Наука, 1981. – С. 12-27.

26. *Акуленко В.І.* «Пам'ятка», «пам'ятка історії та культури», «культурна спадщина», «культурна цінність» – у міжнародному праві та законодавстві України / В.І. Акуленко // Праці центру пам'яткознавства. Випуск 5 / Центр пам'яткознавства НАН України та УТО-ПК. – 2003. – С. 3-18.

27. *Тихомиров Ю.О.* Співвідношення міжнародного і національного права / Ю.О. Тихомиров // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом / Матеріали науково-практичної конференції. Жовтень. 1998р. – К., 1998. – С. 42.

28. Охорона культурної спадщини: Зб. міжнародних документів. – К.: Видавництво «АртЕк», 2002. – С. 21, 33.

29. *Александров Емил* Международно-правовая защита культурных ценностей и объектов. – София, 1978. – С.10.

30. *Прибега Л.В.* До питання термінологічних визначень у пам'яткоохоронній методиці / Л.В. Прибега // Праці центру пам'яткознавства. Випуск 5 / Центр пам'яткознавства НАН України та УТО-ПК. – 2003. – С. 18-32.

Salata S.A. Разработка теоретических вопросов в памятникоохранной деятельности в Украине и за рубежом: терминология и классификация. В данной статье сделан краткий анализ определения терминов «памятка», «памятка науки и техники» (с их классификацией), «культурные ценности», «культурное наследие», которые приводятся в работах отечественных и иностранных исследователей в памятникоохранной деятельности.

Ключевые слова: памятник, памятник науки и техники, культурные ценности, культурное наследие, памятникоохранная деятельность.

Salata S.A. The work out theoretical nations in protection activities in the Ukraine and foreign: terminology and classification. The article deals with made brief analysis determine of terms “monument”, “technique and science monuments” (their classification), “cultural values”, “cultural heritage”, move in the tasks native and foreign researches.

Keywords: monument, technique and science monuments, cultural values, cultural heritage, protection activities.